

Krzysztof Augustyniak

Pismo Naczelnego Dowódcy Siły Zbrojnej Województwa Płockiego do Komisji Województwa Płockiego z dnia 12 lutego 1831 r.

Meritum 6, 145-148

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**PISMO NACZELNEGO DOWÓDCY SIŁY ZBROJNEJ
WOJEWÓDZTWA PŁOCKIEGO
DO KOMISJI WOJEWÓDZTWA PŁOCKIEGO
Z DNIA 12 LUTEGO 1831 R.**

OPRACOWAŁ I WSTĘPEM OPATRYŁ KRZYSZTOF AUGUSTYNIAK

Powstanie listopadowe i polsko-rosyjska wojna 1831 roku należą do najlepiej opisanych wydarzeń w rodzimej historiografii. W dalszym ciągu jednak część zagadnień pozostaje nieopisana. Do takich problemów badawczych możemy zaliczyć przebieg powstania listopadowego na terenach województwa płockiego.

Dotychczas temat ten nie doczekał się szerszego opracowania. Pewne aspekty zostały częściowo opisane w pracach Marii Macieszyny¹, Tomasza Strzeżka², Norberta Kasparka³, Adama Szcześniaka⁴ oraz Jana Ziółka⁵.

Interesujące pod względem badawczym jest zagadnienie „małej wojny” na terenach dawnego województwa płockiego. W początkach lutego 1831 roku na tereny województwa płockiego został wysłany oficer kwaterymistrzostwa generalnego płk Franciszek Valentin d’Hauterive. Według planu ułożonego przez płk. Ignacego Prądyńskiego miał on prowadzić siłami zastanymi w województwie płockim „małą wojnę”. Niestety oficer od początku skupił się na działalności organizacyjnej. Zamiast szkodzić nieprzyjacielowi, organizował Straż Bezpieczeństwa i inne siły pozostające pod jego rozkazami. Dopiero z początkiem marca rozpoczął poważniejsze działania, które jednak nie przyniosły zbyt wielu pozytywnych rezultatów. Brak efektów oraz zatargi

¹ M. Macieszyna, *Powstanie listopadowe w Płocku*, Płock 1921.

² T. Strzeżek, *Działania korpusu gen. Umińskiego nad Narwią i jego udział w polskiej ofensywie na szosie brzeskiej w marcu i kwietniu 1831 r.*, *Studia i Materiały do Historii Wojskowości* [dalej SMHW] 1993, t. 35, s. 113–138.

³ N. Kasperek, *Powstańcy epilog. Żołnierze listopadowi w dniach klęski i internowania*, Olsztyn 2001.

⁴ A. Szcześniak, *Działania partyzanckie w Augustowskiem i Płockiem w czasie wojny 1830–1831*, SMHW, 1961, t. 7 cz. 2, s. 283–327.

⁵ J. Ziółek, *Partyzanta w powstaniu listopadowym*, w: *Powstanie listopadowe 1830–1831. Dzieje wewnętrzne. Militaria. Europa wobec powstania*, red. W. Zajewski, s. 254–270.

z władzami wojewódzkimi doprowadziły do odebrania Valentinowi d'Hauterive'owi dowództwa nad oddziałem 13 marca 1831 r. Z powodu odległości i charakteru prowadzonych przez pułkownika działań rozkaz został wypełniony dopiero po kilku dniach.

Przytoczone pismo pochodzi z początkowego okresu działalności Valentina d'Hauterive'a w województwie płockim. Ukazuje ono, jak wyglądały stosunki na linii dowódca „małej wojny” – władze cywilne. Pismo to było powodem skarg Komisji Województwa Płockiego do władz naczelnych. Wyraźnie dano do zrozumienia, że Valentin d'Hauterive wkroczył w kompetencje władz wojewódzkich.

Dokument znajduje się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie w zespole Władze Centralne Powstania Listopadowego⁶.

Zachowano oryginalną pisownię. Pozostawiono bez zmian ortografię oraz interpunkcję źródła.

---

⁶ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Władze Centralne Powstania Listopadowego, rkps 468 a, k. 248-251.

W kwaterze w Płocku dnia
12 lutego 1831

Naczelnny Dowódca
Siły Zbrojnej Województwa Płockiego⁷
do
Komisji Województwa Płockiego

Kommunikując Kommissyi Wdzkiewy Rozkazy iakie wydałem do wszystkich Naczelników siły zbroyney złożoney ze Straży Bezpieczeństwa po Gminach Miastach i Obwodach ogłoszonych za będące w Stanie Woyny, wzywam Kommissyą Woiewódzką aby sama ze strony swey do Rozporządzeń temiż Rozkazami obiętych w czem do niey należy stosowała się.

2. Gdy pułk 17 piechoty iuż wyruszył do Modlina a pułk 18 i reszta wszelkiego Woyska tu znajduiąca się i nadciągająca zostaię pod moim Naczelnym Dowództwem i w obecnym położeniu iuż nie czas myśleć o umundurowaniu reszty tychże pułków, lecz raczy o tychże uzbroienie, wzywam więc Kommissyą Woiewodzką aby ile tylko ma w zapasie Materiałów do ubrania tychże pułków wyrobić najspieszniej nakazawszy, zresztą dalszey konfekcyi ubrania zaprzestała, gdyż fundusze iakie są przeznaczone na konfekcyą i wpływać mogą obrócone być powinny w obecnym czasie na dokompletowanie uzbroienia i inne wydatki potrzeb Woiennych.

3. Co do konfekcyi iuż uzupełnioney i z Materyałów iakie są w zapasie bez dalszego tychże zakupowania wyrobic się mającey aby podała w przeciągu 24. godzin od daty obecney cały stan gotowego ubrania i obuwia z wymieniem gdzie na iakim składzie i pod czyim dozorem znajduią się, z poleceniem wydania takowych oficerom do odebrania upoważnionym przezemnie lub Sztab Główny.

4. Aby Kommissya Woiewódzka poleciła komu należy zdać Rapport ile było funduszów na konfekcyą ubrania przeznaczonych, ile z tych wyexpensowano a ile ieszcze pozostaie do użycia.

5. Aby za zniesieniem się z Komitetem Żywności [...]liła dziś ieszcze wiadomość gdzie i iak zapasne Magazyny Żywności znajduią się złożone w tuteyszym Woiewództwie wyiąwszy Twierdzę Modlin.

⁷ Takiego tytułu używał Płk Franciszek Valentin d'Hauterive.

6. Aby nakazała gdzie są Magazyny mieć w pogotowiu dostateczną liczbę podwód po Gminach i Miastach a mianowicie między pułtuskim a przasnyszem do przetransportowania tychże Magazynów w głąb Kraiu za danym Rozkazem.

7. Aby Kommissya Woiewódzka z Bióra swego przeznaczyła czterech Pisarzy do przepisywania Rozkazów w Sztapie Głównym w płocku i kilku Urzędników zdolnych i gorliwych wysłała natychmiast do skupowania wszelkiej broni palnej i siecznej to jest pałaszy w całym Mieście z zapewnieniem zapłaty natychmiast za dostarczeniem do Kwatery Głównej w płocku aby również nakazała skupować Broń palną i sieczną i po innych Miastach Obwodowych⁸ a jeśli można i Gminach która ma być do Kwatery Głównej dostarczoną i zapłaconą będzie natychmiast.

8. Aby kazała Mi [z]dać stan będący gotowizny w Kasach Wojewódzkiej Obwodowej i innych publicznych.

9. Aby Gwardyi Narodowej w tutejszym dnia jutrzejszego o godzinie 10tej z rana na plac przy Kommissyi Woiewodzkiej do Lustracyi wystąpić nakazała.

10. Aby tego wszystkiego spełnienia dopilnowała pod odpowiedzialnością Urzędników za niespełnienie podług prawa Woienego.

11. Zawiadamiam nakoniec Kommissyą Wdzką że do składu Komitetu Obywatelskiego Woienego przy Sztapie Głównym przybieram Osoby następujące dobrze mi polecane

1. Nowowieyskiego Radcę Woiewodzkiego

2. Kaminskiego Dyrektora Poczty

3. Łagiewnickiego Kommissarza Wydziału Skarbowego

którzy łącznie z Officerami 2[oma] przy Sztapie Głównym wszelkie właściwe sobie wskazane czynności załatwiać będą i w razie potrzeby składać Sąd Woieny.

12. Wszelkie pilne Rapporta Expedycje sztafety przychodzące z kąd kolwiek do Władz i od pry[watnych] otwierane tylko będą w tymże Komitecie i załatwiane lub do załatwienia dokąd należy odesłane.

podpisano: Pułkownik Valentin d'Hauterive
Za Zgodność
Sekretarz Jlny Kommissyi Wtwa Płockiego
Kóskowski

⁸ W województwie płockim było sześć miast obwodowych: Płock, Lipno, Mława, Ostrołęka, Przasnysz, Pułtusk.